

Laslo Blašković

ČMIČAK

Mi smo dole, oblaci su gore. Tako bi trebalo da počne ta knjiga, odgovorio mi je Ladislav Despot, kroz propadajući smeh čoveka sa plućima punim "Drine" bez filtra.

Ima tome više od deset godina, sedeli smo u "Formi", Despot, Natali i ja, u toj krčmi su tada završavali mnogi pisci. U međuvremenu, ta priručna rupčaga menjala se u više pravaca – od umetničke galerije do striptiz-bara, i dalje. Jednom sam se, početkom devedesetih, u sićušne sate, spustio u taj podzemni svet još uvek znan kao "Forma", uostalom, jedino što me ponekad stvarno zanima jeste večni problem forme. Svetla nije ni bilo, samo stroboskopični odblesci sjajnih ženskih udova, bio sam u društvu sa Aleksandrom Jerkoferom, čuteći smo seli u čoše, u magareću klupu, u neko doba novi gazda lokala verovatno je u nama prepoznao mlade mafijaše na putovanju, pa je za naš sto poslao dve sveže oznojane dame, upravo kročile sa estrade, dva ženska Jeftušenka, pomislio sam, *Oksana i Valja*, predstavile su se meko, sa lulom mira u rukama, naručujući hemingvejevske koktele, suve martinije sa smežuranim maslinkama, uglavnom nešto što hvata slatko i lako.

Vi ljubice ruskiju ljičeraturu, pitao sam na svom maglenom ruskom, samo su se pogledale, ekvilibristkinje, sirotice čija je kruna nagost, reklo bi se da su bile zbunjene (a možete misliti kako je bilo meni). Šta čete, bile su tek dve guščice u magli, hiljade milja daleko od kuće, *ot rođini*, kao što sam to, uostalom, uvek bio i ja, ma gde se nalazio. Da bi užas dosegao savršenstvo, Sašenjka Jerkofer progovorio je svojim neuhtljivim, blistavim engleskim, naše animir-dame samo što se nisu rasplakale, svi smo bili animirani u vražju mater, pa mi smo samo dva pisca u zaostalo solidnim odelima, hteo sam da nas raskrinkam konobaru, koji je šestario oko sanjivo-umrtvijenih stolova. K vrgu s mojim jadom, pomislio sam, i gromko naručio četiri oblaka u pantalonama, koje je Dečak-Maljčik-Garson, svaka mu čast, u visokim čašama, i doneo.

Nije ni potrebno da predložim da promenimo lokal, a ja ću opet sedeti sa Despotom i Natalkom, i raspitivati se o prvim rečenicama.

Elem, Natalija je pisala neki esej o krompiru, ima li toga kod vas, interesovala se, gubeći usput neke od primera svoje književne krompirologije. (Dobro, setio sam se Dositeja, ili nepreglednih "rudnika" Ajdaha, u kojima katkad prosine paundovska žica krompirovih zlatica... Ali da se ne udaljavamo sa zlatnog lanca.)

Pišem knjigu o oblacima, prosto je izjavio Ladislav, kao da je na njega došao red, eto, izjasnio se, brišući sa orošenog čela jedan lakoteški kumulus nekom anonimnom maramicom. Natalija je pisala o glavatom krompiru, Despot o tajanstvenim, neopevanim oblacima, jedino sam ja čutao, da me ubiješ, nisam imao ništa.

Ipak, imadoh to pamćenje, funesovsko (rekao bi neki Borhesov vernik), krležiansko (kazao bi pak nevernik), sve se za njega lepilo, gde ti to sve staje, pitao si

se ponekad, tapkajući se po stomaku, u kom su kuburili i plutali organi. Eh, da je bilo neke vajde od toga, da sam postao špijun ili deklamator, ali nisam pamti brojeve i rime, mešaju mi se, priznajem, a ni lica, svaka košava mi pokvari sliku, ali za kafansko-književne razgovore o oblacima i krompirima bio sam kao stvoren, mogao sam da ih ponovim iz cuga, usred noći da me probudiš, kao kamenu tablicu množenja.

Najsmješnije od svega je što ljudi takve stvari najpre zaboravljaju, pa me gledaju belo kad na nešto hoću da ih podsetim, i obično mi ne veruju, misle da fantaziram, tvrde da sam se najeo bunike. Ali, pitam vas lepo, zar je to što ste pred jutro zaboravili san, neki dokaz da on uopšte nije postojao?

Znači, o oblacima, rekao sam. U redu, o oblacima. Iskren da budem, ne znam šta o tome ima da se kaže, toliko je opipljivih tema, no ako je čovek već odlučio – ne branim. Nego, kako to počinje? Daj mi prvu rečenicu. Ako se sećaš.

Mi smo dole, oblaci su gore, reče Despot, zastajkujući. Dakle, to je bila ta rečenica, taj prag, je li. Pazi da ne zapneš o nju, kad ulaziš, kao kakav filmski junak za mračni titl!

I što sam stariji," sve sam bliži stanovištu da je pravom čoveku, u stvari, potrebljava samo prva rečenica...

... Nego, bila je tu jedna žena, znate već, Natalka, i to starija od mene, sa iskustvom, dakle, sa nekom vrstom umetnosti (kako bi to shvatio, recimo, zabačeni Rus, koji ne vidi ništa dalje od svog isplaženog jezika), da li je reč išla o izvesnom kompleksu, neraščišćenim odnosima s majkom, fetišističkoj odanosti četki punoj sede kose zamrljane riđom farbom, perverznoj sklonosti ka namreškanim ženskim šijama s podvoljcima koji vise kao skrama – nisam se u to duboko upuštao, obično takve stvari primerjujemo na neke druge, a mi prosto guramo, primamo to kao žmarac, refleks, znate već. U to doba na oku mi je iskočio čmičak.

I tako, ta žena, imala je nekakav priču sa Kišom (ne može se reći anegdotu ili roman, pogotovo ne romansu), koju je potkrepljivala obezoružavajućim potezom izvlačenja jedne donje bešumne fioke (izlizanih "salinaca" namazanih jevrejskim sapunom), sa čijeg je dna, spašajući palac i kažiprst, dok su se ostala tri raspoređivala u krestu, u znak koji je kuvarima značio pun pogodak, ili kao da je, namesto toga, oprezno uhvatila omamljenog belog, srećonosnog miša za rep, a to što je izvlačila na svetlost dana, nehotice pokazujući ožiljke od davno precvikanih vena, beše nekakva pobožno sklopjena, uvela salveta iz hotelskog restorana, sa nerazaznavljivim grbom nekog provincijskog "Excelsiora", jer bi se gledaočev pogled morao zaustaviti na latiničnim žvrljotinama, koje su imale da predstavljaju Kišovu pohvalnu recenziju neobjavljene zbirke pesama dotične dame.

Rukopis doktorski, savršeno nečitak, ali sa širokim repičima kod izvesnih kačpernih bukvi, koji svakako (pitati policijskog grafologa!), znače potpunu naklonost, spremnost za stvar. Ta nemoguća hijeroglifika mltava ploča, useknut Veronikin rubac, poslužili su, dakle, piscu da u zvonjavi nadahnuća, a u nedostatku normalnih radnih uslova – olovke, papira i drugih mašina – ("moj pisači sto je moje ostrvo, sve gde je ravno i gluvo, gde god zabacim, mili moj, svukuda!"), uzimajući u obzir poznatu bohemsku prirodu književnikovu, stilom šarmantno izvučenim iz kel-

nerova mastiljava džepa (kraj "kockastog" blokčića punog fantastičnih sabiraka), dok se pušio mračni čaj, isparavao bezumni rum, nakon onog što bismo, pesnički naslućujući, mogli nazvati "dobrom burom", posle koje klone lavlja glava a kita se obesi... O čiviluk, mili moj, kao potrošen mađioničarski cilindr.

Treba li, sad, verovati ovoj dobrodržećoj gospođi spremnih sisa, odnosno, u krajnjoj liniji: treba li verovati Bogu?

Možno ju je, kada je dobro pogledate, zamisliti, moguće je i da ju je knjižovnik, uprkos svojoj literarnoj čednosti (klonio se taj seksa kao Marks krsta, u jednoj nje-govoј priči naziru se dojke – preciznije, razdeljak među njima na koji pada celov – neverne žene nekog rajkomskog sekretara, u "ranim jadima" dosta nategnuto ćemo prepostaviti gdegde pubertetsku noćnu poluciju, a skaska o mudima i njihovoj veličini završiće u autopoeštičnom samokastriranju... I to bi, izgleda, bilo sve!), ali, da kažemo, u trenucima kada je prevodio kurvare iz Pariza, ili na istom mestu, po klimavom svedočenju kitolovca Limonova, mažnavao Esterhaziju (patriciju mađarske pornografije ali, očigledno – "male") neku prustovsku groficu, hapičku iz šezdesetih, dete veštačkog cveća, moguće je, da mu je zapala, u onom međuvremenu, između čitanja i alkoholisanja, možda ju je dočepao lopatastim, golmanskim rukama, našta je ona, tako nabrzaka poturčena, rekla samo "ah" (i to ono ah kojim počinje Gundulićev "Osman").

Uglavnom, stajala je tu, hvaleći se kako je sa Kišom prezivela *dekameron*. (Devet i po nedelja, za vizuelne tipove.) I pravo govoreći, pokušavala je da me pridavi onom salvetskom relikvijom, punom piščevih otisaka, u koju se Kiš otresao kao prolećna andrićevska kišica, htela je da mi je, onako golom, veže oko vrata kako bih jeo. Šta da kažem, Kiš je imao sve, odgovore, školsku slavu, disertacije o sopstvenoj sahrani, ali i mi smo imali nešto. Erekciju, mili moj.

Nije on ovo pisao pijan, uveravala me je, niti u Škripcu, već iz duboke odanosti, iz grla. A ti ćeš mi napisati nešta na drugoj strani.

Ali, sumnjao sam. Uopšte, veliki sam skeptik, neverni Andi, da je neko drugo vreme završio bih sigurno na lomači, ili kao Vljon ojedene guzice. Religija je krek, šit, narode.

Međutim, kaj sam mogao reći, tako go, u tuđoj kući, na tuđoj ženi, sa Kišovom recenzijom oko vrata, *kao brončanom kolandžom*, kao materijalizovanim putem da mi sa drugog sveta (puj, evo opet prokisile metafizike!) dovikne: *Bravo, sine ("kog nisam imao"), bravo, skini mrak!* I tako sam ja udarao bandu u jednom dugom tradicijskom nizu, baštinik, nego šta. Eliot je birao svoje pretke, pa mogu i ja da izaberem nešto vlažno i meko u šta ću da se skrijem.

A i da nije bila Kišova javna muza, šta ima veze. Napisaću joj ja drugu recenziju. Zar sve to nije ljudski? Ne frfljamo svi zlato na usta, tamjan. Ona je zbilja žena jednog pisca. Despot, njen čovek, čami u zatvoru kao oktopodski Servantes. A plus je i majka: svaki put kada je njuškam, naceri mi se u facu bledunjavi ožiljak carskog reza...

– *odломак* –

